

Szenes Zoltán

Akadémiai viták a hadtudomány struktúrájáról

Az MTA reformja részeként az akadémiai szervek megkezdték a tudományos minősítés és értékelés rendjének felülvizsgálatát, egy hatékonyabb, a kiválóság, fenntarthatóság és versenyképesség céljait szolgáló új rendszer kialakítását. Az áttekintés első részeként csökkentették a tudományos bizottságok számát, majd új MTA doktori követelményeket dolgoztak ki. Harmadik lépésként felülvizsgálják az akadémiai tudományos nomenklatúrát, amelynek keretei között folyik az MTA doktori fokozatok megvédése, a tudósok szakterületi besorolása. A cikk bemutatja a hadtudományt érintő átalakításokkal kapcsolatos vitákat és hitet tesz amellett, hogy a problémákat a történelmi tapasztalatok figyelembevételével, a magyar helyzetnek megfelelően, tárgyalások útján, konszenzussal kell megoldani.

2013 tavaszán az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályán megkezdődött a régi tudományos nomenklatúra felülvizsgálata, amely aztán kiszélesedett akadémiai szintű revízióvá, különösen a társadalomtudományok területén.¹ Az MTA Hadtudományi Bizottság a IX. Osztály keretében működik, így a bizottságnak is át kellett tekintenie a hadtudomány belső szerkezetét, illetve tanulmányozni kellett, hogyan tud megfelelni a tudományos nomenklatúra-áttekintés céljainak és elveinek.

A tudományos struktúrák áttekintése része az MTA szervezeti, működési és tudomány-szervezési reformjának.² A reform részeként az Akadémia új Alapszabályt,

1 A Magyar Tudományos Akadémián a három tudományág-csoportot (élő természettudományok, élettelen természettudományok, társadalomtudományok) 11 osztály képviseli: I. Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya, II. Filozófia és Történettudományok Osztálya, III. Matematikai Tudományok osztálya, IV. Agrártudományok Osztálya, V. Orvosi Tudományok Osztálya, VI. Műszaki Tudományok Osztálya, VII. Kémiai Tudományok Osztálya, VIII. Biológiai Tudományok Osztálya, IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya, X. Földtudományok Osztálya, XI. Fizikai Tudományok Osztálya. A hadtudomány kezdetben (1831–1909) a Matematikai és Természettudományi Osztályhoz tartozott, majd a Bölcséleti, Társadalmi és Történeti Tudományok Osztály részeként működött 1947-ig. A hadtudományi bizottság újjáalakulására 1994-ben került sor az MTA IX. Osztály részeként. Az MTA Hadtudományi Bizottság történetét részletesen lásd *Ács Tibor: Haza, hadügy, hadtudomány. Hadtörténeti és hadtudományi írások.* HM OTF. Budapest, 2001, valamint *M. Szabó Miklós: A Hadtudományi Bizottság múltja – A hadtudomány jelene.* Magyar Tudomány, 2007. 12. szám.

2 Az akadémia reformjáról az MTA 182. (rendkívüli) közgyűlése döntött 2011. december 07-én. Lásd http://mta.hu/mta_hirei/az-mta-182-kozgyulese-altal-elfogadott-hatarozatok-128965/ (Letöltés 2013. szeptember 28-án)

Ügyrendet, Doktori Szabályzatot fogadott el, racionalizálta a kutatóintézeti hálózatát (a 38 kutatóintézetből és 2 kutatóközpontból 10 multidiszciplináris kutatóközpont és 5 kutatóintézet alakult), centralizálta a gazdálkodást. A makro-átalakítások után megkezdődött a tudományos működés, értékelés, minősítés átszervezése, amely a kiválóság, *fenntarthatóság és versenyképesség* célrendszer fogalmazta meg. A „finomhangolás” eredményeképpen első lépcsőben csökkentették az osztályon belüli tudományos bizottságok számát (20-ról 9 bizottságra), amelyek egyben önálló doktori bizottságként is működnek. Ez a fúziókkal, átalakításokkal, összeolvadásokkal járó átszervezés még nem érintette a hadtudományi bizottságot, a viták, tanácskozások során sohasem vetődött fel a diszciplínánk önállóságának kérdése (Ellentétben például a fiatal Rendészettudományi Bizottsággal, amely kénytelen volt fuzionálni a Jogtudományi Bizottsággal).

A következő lépésben – a reform alapelveivel összhangban – megkezdődött az új doktori követelmények kidolgozása, amelyet a nemzetközi követelmények erősödése, az azonos osztálykövetelmények kidolgozása, a tudományos eljárások és teljesítmények elektronikus nyilvántartási rendszerre való áttérése jellemzett.³ Ez a változás már a hadtudományra is vonatkozott, hiszen újra kellett definiálni az MTA doktora hadtudományi területen szerzendő tudományos fokozat követelményeit, amelyek 2013. szeptember 1-jén léptek érvénybe.⁴ Az osztályon belüli egységes követelmények kidolgozása egy ad-hoc munkabizottság keretében (a Hadtudományi Bizottságot Szenes Zoltán elnök és Munk Sándor bizottsági tag képviselte) folyt, amelyet Zalai Ernő akadémikus vezetett. A közel egy évig tartó munka során egységesült a tudományos teljesítmények mérésének rendszere, pontszáma, tudományos értékek alapján rangsorolni kellett az egyes tudományágatokhoz tartozó tudományos folyóiratokat („A”-tól „D” kategóriáig), meg kellett határozni a tudományágzatban elérendő minimális pontszámot (340 pont). Az új követelményrendszer három vonatkozásban határozza meg az MTA doktori fokozat megszerzésének feltételeit: (1) publikációs tevékenység, (2) a tudományos tevékenység hatásának, hazai és nemzetközi elismertségének mérése, valamint (3) a tudományos mű tekintetében.

A publikációs területen a legtöbb vitát a *katonai tudományos folyóiratok besorolása* képezte. Nem véletlen, hogy mind az MTA IX. Osztály, mind pedig az MTA Hadtudományi Bizottság 3–3 alkalommal foglalkozott a problémákkal, felvetődött kérdésekkel, mielőtt az új követelményrendszer a bizottságon és az osztályon belül megkapta a többségi támogatást, illetve elnyerte az MTA Doktori Tanács jóváhagyását. A követelmények szerint a 26 hazai szakmai, illetve a 46 külföldi katonai folyóiratot úgy kellett rangsorolni, hogy megfeleljen az egyes kategóriák közötti arányszámoknak (15–20% „A”, 30–35% „B” és 50% „C” kategória), illetve felölelje – különösen a külföldi folyóiratok területén – valamennyi releváns szakmai kiadványt.

3 Az új nyilvántartási rendszer, a Magyar Tudományos Művek Tára (<https://www.mtmt.hu/>) ma már minden oktatással és tudománnyal kapcsolatos egyéni tudományos tevékenység értékelésének alapja.

4 A doktori követelményeket lásd az MTA Hadtudományi Bizottság honlapján. http://www.mtahtb.zmne.hu/PDF/HB_doktori_ugyrend.pdf

A habitus megítélésében az idézettség és hivatkozások, a tudományos képzésben-továbbképzésben, valamint az egyetemi oktatásban való részvétel, a kutatási projektek eredményei, a műszaki alkotások és gyakorlati alkalmazások, illetve a tudományos közéletben való aktív részvétel számít fontos értékelési szempontnak. Az új követelmények területén megnőtt a nemzetközi kutatások, külföldi publikációk, nemzetközi konferenciák, országszerte együttműködések jelentősége. A hazai katonai folyóiratoknak erősíteniük kell a tudományos színvonalat, az elbírálások rendjét, az elektronikus megjelenést, a hazai civil és nemzetközi elismertséget.

A minőségi átalakítások harmadik hullámát az új tudományági besorolások kialakítása képezi. Sikeres címszerzés esetén az MTA új doktorainak mindig ki kell választaniuk, hogy mely tudományágban szeretnék megvédeni, majd regisztráltatni megszerzett doktori címüket az akadémiai nyilvántartásban. A jelenleg használatos tudományági besorolás azonban az akadémian elavult (még a rendszerváltozás előtti időket idézi), ezért először a tudományági nomenklatúrát kell rendbe tenni, hogy az illetékes MTA-testületek el tudják dönteni a doktori pályázatok tudományági/ágazati illetékességét. Az egyértelmű besorolás nemcsak a pályázókat, hanem a tudományágakat és tudományterületeket is segíti, hiszen az erősödő inter- és multidiszciplinaritás miatt egyre nehezebb a területek megkülönböztetése és besorolása. Ma már a nagyobb és viszonylag homogén tudományágakban is egyre nehezebb az egyes tudományterületeket megkülönböztetni, a diszciplínák között egyre több az átfedés, ugyanakkor megfigyelhető egy szétaprózódás is. A sok intézményi, szervezeti változás, az oktatási intézmények és kutatóhelyek átszervezése sem segíti az egyes tudományterületek stabilitását és folytonosságát.

A hadtudományi struktúra

A hadtudomány tárgya és helye a tudományok rendszerében 1990 után folyamatosan napi rendben lévő kérdés volt, számos konferencia, tanácskozás, kisebb-nagyobb rendezvény, valamint cikkek és kiadványok sokasága foglalkozott vele. Megnyugtató konszenzus nincs ezen a területen, elmúltak azok az idők, amikor a szovjet hadtudomány primátusa hazánkban is meghatározta a hadtudomány tárgyát, belső szerkezetét, legfontosabb kutatási irányait.⁵ A vita mindig akkor lángol fel, amikor valamilyen konkrét ok (mint például most az MTA tudományági felülvizsgálata) vagy ambíció (mint például a '90-es években a katonai műszaki doktori iskola létrehozásának szándéka) döntésre kényszeríti a hadtudomány/civil tudományok képviselőit.

A hadtudomány klasszifikációjával kapcsolatos diskurzusokban ma már kevés a külső fogódzó. Az UNESCO tudományterképe⁶ a hadtudományt önálló diszciplínaként nem szerepelteti. Bár egyes tudományszakjait (szakágazatait) a tudomány „fáján” megjelenti, de a fegyverzet, a háború, a hadtörténet, a háború és a béke, valamint

5 Lásd Lantódi József (Szerk.): *A hadtudományi kutatásról*. Zrínyi Katonai Kiadó. Budapest, 1977.

6 A Tudomány és Technika Nemzetközi Terminológiai Szabványa (International Standard Nomenclature for Fields of Science and Technology) c. dokumentumot az UNESCO, az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Bizottsága 1972, 1978, 1982 és 1988 években adta ki.

a *terrorizmus* három főág aláágzataiként szerepelnek. Az OECD vonatkozásában rosszabb a helyzet, hiszen a nemzetközi szervezet tudomány és technológia csoportosításában a hadtudomány egyáltalán nem szerepel.⁷ Mióta a HM önálló tudományirányítási szervezete megszűnt, a tárca részéről sem foglalkoznak a hadtudomány strukturális kérdéseivel. Nem egyértelmű a hadtudomány, mint önálló diszciplína elismertsége nemzetközileg sem: amíg egyes fejlődő nagyhatalmaknál (például Kína, Oroszország) a hadtudománynak önálló tudományos akadémiája van, egyes nyugati országokban (így például az angolszász országokban) nem ismerik el önálló tudománynak, és tudományos fokozatot csak polgári egyetemek adhatnak. Ezért úgy tűnik, a hadtudomány civil tudományosságban való elhelyezkedése napjainkban már csak az oktatás és a tudományos testületek ügye maradt. A struktúrában azonban nem támaszkodhatunk a hadtudomány felsőoktatási megközelítésére sem, hiszen a Magyar Akkreditációs Bizottság besorolása,⁸ illetve az egyes doktori iskolák kutatás-területi beosztása elsősorban képzési célokat követ.⁹ Ezért nagyon fontos, hogy a hadtudomány megőrizze önállóságát az akadémiai tudományok rendszerében, mert ez biztosítja szakmai autonómiáját, a nemzeti tudományosság keretében való működését, fejlődését, társadalmi szerepvállalását a honvédelem és a haderő modernizálódásában.

Az új hadtudományi nomenklatúra megállapításához az MTA Hadtudományi Bizottsága megalakulásának 130. évfordulója alkalmával tartott emlékülésen ismertetett álláspont szolgált.¹⁰ Nem volt ugyanis kétséges, hogy az akadémia „megörökölt” társadalomtudományi struktúrája nem felel meg a jelenlegi helyzetnek, nem szolgálja a hadtudomány jövőbeni fejlődését. A régi klasszifikáció szerint a *hadttörténet* a történettudományhoz (vagyis az MTA II. Osztályához) tartozott, míg a *hadtudomány* és *haditechnika* két elkülönülő tudományágatként jelent meg. Különösen kitűnt a régi struktúra tarthatatlansága a *hadtudományok belső tagozódása* tekintetében. A hadtudományhoz (06 00 00 00) sorolták régen a kémiai (valószínűleg a vegyi fegyverek előállításában játszott szerepe miatt), a *biztonságpolitikát* (a hidegháború időszakában még a

7 Az OECD (Európai Gazdasági és Együttműködési Szervezet) legutóbbi, 2007-es csoportosítása (Field of Science and Technology [FOS]) hat tudományági csoportosítást alkalmaz, amelyet tovább bont tudományágazatokra.

8 A MAB klasszifikációja a katonai műszaki tudományokat (2.10) a természet- és műszaki tudományok részeként, a hadtudományt pedig a társadalomtudományok részeként (5.6) sorolja fel önálló diszciplínaként.

9 A doktori iskolák ma már kutatási területeket jelölnek meg a régi tudományszakok helyett, amelyek a tudomány fejlődésével, a haderő és társadalom igényeinek megfelelően változnak. A 2013/14-es tanévben a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskolája nyolc (biztonsági tanulmányok, védelem társadalomtudományi kérdései, hadtudomány általános elmélete, védelmi igazgatás, hadművészet elmélete, védelmi logisztika és védelemgazdaság, nemzetbiztonság és rendvédelem, védelmi informatika és kommunikáció), a Katonai Műszaki Doktori Iskolája hét (katonai műszaki infrastruktúra, haditechnika és robotika, védelmi elektronika, informatika és kommunikáció, környezetbiztonság és katasztrófavédelem, katonai logisztika és védelemgazdaságtan, biztonságtechnika, védelmi igazgatás) kutatási terület tart számon. Jól látható, hogy a nomenklatúrák nem használhatók az egységes hadtudomány strukturálására, hiszen az iskolák kutatási területei között nemcsak kapcsolódások, hanem átfedések is vannak.

10 Lásd Szenes Zoltán: *130 éves az MTA Hadtudományi Bizottsága* c. előadását. MTA, 2012. november 21. http://www.mtahtb.zmne.hu/PDF/MTA_konferencia_20121121.pdf

katonai biztonság dominált ezen a területen), a *katonai nevelést*, a *határőrizetet*, a *hadigazdaságtant*, a *műszaki tudományt*, a *rádióelektronikát*, a *gyógyszerészetet*, a *katonaföldrajzot* és *katona-térképészetet*, a *hadtápot*, valamint a *matematikát*. A haditechnikát (06 02 10 00) a régi csoportosítás négy szakágazatra bontotta: számítógépek és berendezések, rádió-adóberendezések, rádiólokációs és rádiónavigációs eszközök, valamint rádióelektronikai eszközök.

05.01. Filozófia (Szociológia)
05.02. Közgazdaságtudomány
05.03. Történettudomány
05.03.09.07. Hadtörténet
05.04. Filológia
05.05. Állam- és jogtudomány
05.06. Pszichológia
05.07. Neveléstan
05.08. Művészettörténet
06.01. Hadtudomány
06.02. Haditechnika

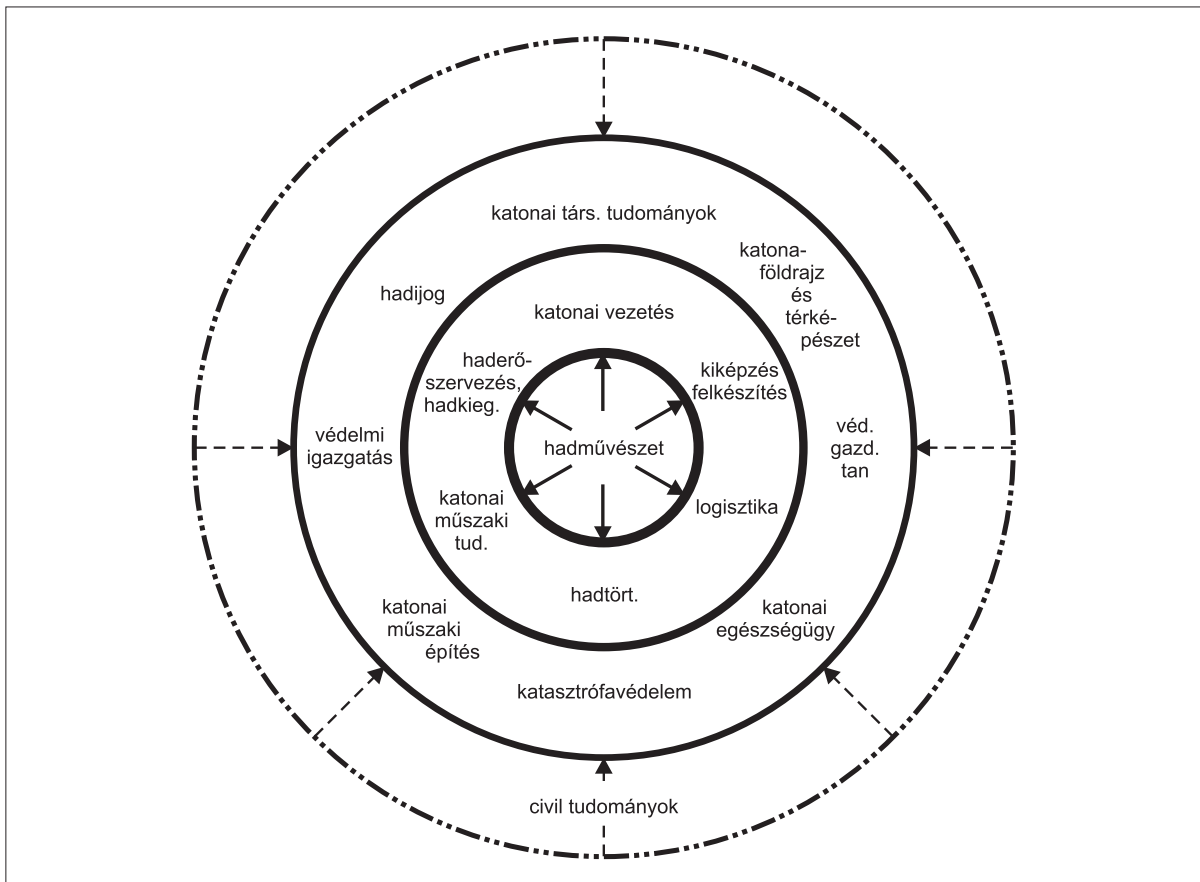
A társadalomtudományok régi nomenklatúrája

A hadtudomány tárgyáról és struktúrájáról számos tanulmány és egyetemi jegyzet értekezik, de ezek már nem tükrözik a hadtudomány intézményrendszerében az elmúlt években bekövetkezett változásokat.¹¹ A haderő és a Honvédelmi Minisztérium folyamatos átszervezése negatívan hatott a tudományos kutatóhelyek és szakmai folyóiratok működésére, tevékenységére. Önálló kutatóhelyek szűntek meg (ez évben például a HM Haditechnikai Intézet) vagy alakultak át, a központi kutatás-támogatás minimálisra zsugorodott, a folyóiratok finanszírozási problémái nehéz helyzetbe hozták a szerkesztőségeket. Az egyetemi átalakulás miatt már csak csírájában ismerhető fel a hagyományos katonai tanszéki rendszer, megszűnt a Bolyai János Katonai Műszaki Kar, elvesztette intézményi önállóságát a katonai felsőoktatás. E változások során a hadtudomány néhány tradicionálisan erős területe, mint például a haditechnikai kutatás, fejlesztés és innováció, a katona-egészségügy, a társadalomtudományok meggyengült, az egyetemi folyóiratok (Nemzet és Biztonság, az AARMS, a Társadalom és Honvédelem) folytatólagos kiadása veszélyben van. Mindezek gyengítik a hadtudomány önállóságát, csökkentik érdekérvényesítési képességeit.

A hadtudomány környezetében zajló változások ellenére, figyelembe véve a hadtudomány évezredek múltját, a magyar hadtudomány fejlődését, a nemzetközi tendenciákat, megrajzolható egy olyan hadtudományi struktúra, amely védhető a civil tudományos közösség előtt is.

11 Lásd: Héjja István, Kónya József, Laczkó Mihály: *Hadtudományi ismeretek*. ZMNE jegyzet, Budapest, 1998, Simon Sándor: *Társadalmak, háborúk, hadtudományok. A hadtudomány múltja, jelene, jövője a 20. század végén*. ZMNE, Budapest, 2000, Móricz Lajos: *A hadtudomány általános kérdései*. ZMNE jegyzet, Budapest, 2003. A hadtudományok civil tudományosságban lefoglalt helyéről szóló viták kitűnő összefoglalását adja Ács Tibor: *A hadtudomány helye a tudományok rendszerében* c. írása. In: *Hadtudományi Tájékoztató*, 2004/ 1. szám.

A hadtudomány központi magját a *hadművészet* alkotja, hiszen a harcászat, a hadműveleti művészet és a hadászat foglalkozik a harc, a hadművelet, a fegyveres küzdelem megvívásával. A siker kivívásához mindig jó hadvezérre, katonai vezetőre van szükség, így a *katonai vezetés elmélete* fontos részét képezi a hadtudománynak. A harc, hadművelet megvívásához számos feltétel kell, amelyek az ókortól kezdve folyamatosan részét képezték a katonai elméleteknek, hadtudományi írásoknak. Ilyenek voltak a *logisztika* (a hódítások, hadjáratok akcióradiusát mindig az ellátási lehetőségek határozták meg), a *katonai építés* (amely biztosította a menetek, átcsoportosítások, később az erőketvités sebességét), a *haderőszervezés* és a *katonai kiképzés, felkészítés* (a siker nagymértékben függ e tényezőktől). Az egyes háborúk tapasztalatait a *történetírás* jegyezte le, amelyek aztán beépültek a hadviselés kollektív tudásrendszerébe. E hadtudományi szakdiszciplínák alkotják a hagymaszerkezet második rétegét, amelyek felfogásunk szerint még a hadtudományhoz tartoznak. A következő réteghez tartozó tudományozakok már erőteljesebben kapcsolódnak az egyes polgári tudományokhoz. Megközelítés, tradíció, tudománysszervezés kérdése, hogy mennyire lehet azokat az egyes civil diszciplínák alágazatainak tekinteni, illetve milyen erősen, milyen specifikus jegyekkel kapcsolódnak a hadtudományhoz. Végül is a hadtudomány, a haderő minden civil tudományos eredményt felhasznál annak érdekében, hogy a háborút, a fegyveres konfliktust sikeresen megvívja, vagy a békeépítési feladatot eredményesen megoldja.

A hadtudomány „hagymaszerkezete”

A viták tartalma és jellege

Az új tudományos nomenklatúráról szóló viták több fordulóban zajlottak, először bizottsági, majd osztályüléseken. A struktúráról szóló vita igazából akkor indult el, amikor tisztázódott, hogy a munka elsődleges célja a védett MTA-doktorok kutatási terület szerinti besorolására alkalmas lista összeállítása. Ez a klasszifikáció nem érinti a felsőfokú szakmai végzettséget (diplomát) felsoroló csoportosításokat, nem változtatja meg a PhD-képzés tudományági besorolásait, bár nyilvánvalóan hosszú távon befolyásolja majd az egyetemi képzés és tudományos továbbképzés tudományszerkezeti kérdéseit.

Az MTA Hadtudományi Bizottság az új nomenklatúrába a *hadtudományi „hagymaszervezet”* magját, valamint a *belső héjréteghez sorolt tudományszakokat* javasolta. A bizottsági ülésen vita volt a hadművészet belső szerkezetéről (a katonai vezetés önálló szakágazat-e, vagy része a hadművészet egyes elemeinek (harcászat, hadműveleti művészet, hadászat), amely végül azzal zárult, hogy a katonai vezetést a hadművészetben belülinek kell tekinteni. Felvetődött az a kérdés, hogy megtartsuk-e a hadtörténelem akadémiai tudományfejlődése során kialakult dichotómiáját, hiszen a hadtörténet szerves részét képezi az MTA II. Osztály tevékenységének is. E kérdésben végül az a határozat született, hogy a hadviselést, a hadsereget közvetlenül vizsgáló hadtörténelem maradjon a hadtudomány berkein belül, de legyen a II. Osztály bizottságától eltérő neve, amit végül is *hadtörténet-hadművészet története* elnevezéssel fogalmaztunk meg. Ez a kompromisszumos döntés teljes összhangban van a magyar hadtudomány fejlődésével, amely az MTA keretein belül sokat köszönhet a hadtörténelemnek és hadtörténészeknek. Emlékezzünk csak a Kápolnai Pauer István honvéd őrnagy akadémiai székfoglaló előadásában levont következtetésekre: „a hadtudomány alapja a hadtörténelem, a hadtudomány a társadalomtudományok közé sorolandó, a matematika és a természettudományok a hadtudományoknak csakis segédtudományait képezik”.¹²

A bizottsági ülésen szintén a diskurzus tárgyát képezték a harmadik „hagymahéjhoz” tartozó szakágazatok, amelyek művelésének az elmúlt évtizedekben megváltozott az intézményrendszere (katonai szociológia, katonai etika, katonai pedagógia, katonai filozófia), vagy egyes területei (polgárvédelem/katasztrófavédelem, védelmi igazgatás/közigazgatás) „kiszakadtak” a HM-szférából, oktatási-tudományos köréből. Végül egyetértés volt abban, hogy ezeket a területeket is a hadtudomány részeként szerepeltessük.

Az osztálydöntést előkészítő ad hoc bizottság azonban számos, a második és a harmadik „hagymahéjon” szereplő szakágazat hadtudományhoz való tartozását megkérdőjelezte, melyről intenzív vita folyt a 2013. júniusi osztályülésen. A pro és kontra érveket felsorakoztató disputáció eredménye az lett, hogy tovább kell folytatni a tárgyalásokat a bizottságnak az osztály képviselőivel.

Az ad hoc bizottság elnöke 2013 júliusában, a bizottság kibővített elnökségi ülésén ismerkedett meg a hadtudósok véleményével, az egyes tudományszakok katonai tartalmával, a civil diszciplínáktól tartalmilag és módszertanilag eltérő

12 Lásd Ács Tibor: I.m. 30. o.

sajátosságokkal. A civil tudósok felfogása szerint *nincsenek „elkülönült” katonai társadalomtudományi diszciplínák*, az orvostudomány egy és ugyanaz az egész világon, a civil és katonai logisztika között *nincsenek különbségek*, mindenütt az ellátás, kiszolgálás és biztosítás kérdéseivel foglalkoznak, és így tovább. A részletes megbeszélés rendkívül hasznos volt, hiszen kiderült, hogy nemcsak megközelítési különbségek vannak az osztály és a bizottság véleménye között, hanem ismerethiányok is léteznek a hadtudomány területét és eredményeit illetően. Jól látható volt, hogy az osztály a tudományos nomenklátúra vonatkozásában azt az angolszász felfogást képviselte, mely szerint minden tudományos munka és eredmény a civil tudományosságnál születik. Ezzel szemben a bizottsági álláspont az volt, hogy a magyar tudomány (így a hadtudomány is) intézményrendszere a korábbi szövetségi rendszerben fejlődött, így ma még nem lehet számon kérni a magyar valóságon az amerikai, brit vagy más nyugat-európai mintákat.

A Magyar Honvédségnek olyan „in-house” tudományos kapacitásai jöttek létre az elmúlt hatvan évben, amelyek pótolhatatlan szerepet töltenek be a haderő feladatainak tudományos megalapozásában, Magyarország honvédelmi feladatainak végrehajtásában. Ezek még csak nem is párhuzamos képességek, hiszen katonai kutatásokkal foglalkozó kapacitások nem jöttek létre a civil állami intézményrendszerben sem.

Egyes hadtudományi szakágazatok önállóságával kapcsolatos másik ellenérv az volt, hogy a civil tudományokhoz tartozó katonai ágazatok is ugyanazon kutatási módszertant alkalmazzák, így nem lehetnek eltérések például a civil szociológia és a katonai szociológia között. Ezt az érvet el kellett fogadnunk, bár a kutatás tárgya különbözik a civil tudományoktól, esetenként pedig a kutatások nem nyilvánosak. A harmadik kritikai felvetés a javasolt hadtudományi nomenklátúra ellen pedig az volt, hogy a felülvizsgálatnak profiltisztítást, tudományági csökkenést, illetve a szétaprózódási folyamat megállítását is el kell érni.

* * *

Úgy tűnik, hogy a nyári tárgyalások eredményeképpen egy *kompromisszum* kezd kibontakozni. Az osztály elismeri a tradicionális, Magyarországon katonai kutatási képességekkel rendelkező, „második héjas” diszciplínák többségét (katonai logisztika, katonai egészségügy, katonaföldrajz és térképészet, katonai kiképzés és felkészítés, katonai építészet, hadművészet története), befogadja a katonai műszaki tudományokat haditechnika néven. Ugyanakkor az elmúlt években bekövetkezett változások miatt profiltisztítást (védelmi igazgatás, katasztrófavédelem) kér, illetve javasolja egyes szakágazatok civil tudományokhoz való átsorolását alágazatként (katonai szociológia, katonai pedagógia, katonai etika, katonai filozófia, védelemgazdaságtan).

Ez a megoldás nem idegen hazai akadémiai gyakorlatban, hiszen a rendszerváltozás után, az önálló hadtudományi bizottság megalakulásáig (1994. november) a katonai szakértők eredeti szakképzettségüknek (nyelvész, történész, mérnök, stb) megfelelően vettek részt a különböző akadémiai és bizottsági munkákban. Az MTA Hadtudományi Bizottság nyitott erre a változatra, amennyiben az érintett civil tudományos bizottságok befogadják „egyenruhás” társaikat önálló szakágazatként. A tárgyalások megkezdődtek, remény van egy jövőt szolgáló, konszenzusos hadtudományi struktúra kialakítására.